

1. Ce este bugetul comunitar ?

Instituit prin Tratatul de la Roma (Tratatul Comunității Economice Europene – CEE, 1957), care afirma cu claritate principiul solidarității financiare, bugetul comunitar avea la origine o dimensiune redusă, principalele sale cheltuieli fiind destinate politicii agricole comune (PAC). Finanțarea acestui buget se făcea, la începuturile construcției europene, din două resurse proprii : prelevările (taxele) la importurile de produse agricole din spațiul extra-comunitar și drepturile vamale (taxe) la importurile de produse manufacturate din afara Comunității Europene, iar sumele obținute erau suficiente pentru acoperirea necesităților de finanțare comună.

La sfârșitul anilor '70 au apărut primele tensiuni între membrii CEE, cu privire la repartizarea bugetului comun, generate de trei factori : 1) liberalizarea schimburilor comerciale internaționale în cadrul GATT, care au dus la reducerea taxelor vamale; 2) apariția excedentelor în producția agricolă europeană și, implicit, reducerea importurilor de produse agricole, deci diminuarea prelevărilor la bugetul comunitar ; 3) prima extindere a CEE, cu aderarea Danemarcei, Irlandei și Marii Britanii – ultima având atunci o agricultură modestă dar fiind un importator important de produse agricole din zona Commonwealth-ului (în principal din Australia și Noua Zeelandă), ceea ce făcea ca prelevările de taxe din importurile agricole britanice să fie mai mari decât cele de la ceilalți parteneri europeni, fără însă ca Marea Britanie să beneficieze la același nivel de alocări din bugetul comunitar.

Pentru a suplini insuficiența resurselor proprii tradiționale (taxele vamale și prelevările la importurile agricole), la sfârșitul anilor '70 au fost create alte două surse de finanțare europeană : prelevări din TVA și contribuții din PIB-ul național al fiecărui stat membru (produsul intern brut). Contribuția din PIB a crescut sensibil începând cu sfârșitul anilor '80 și reprezintă astăzi aproape trei sferturi din rețeta bugetului european. La nivelul anului 2002, proporția acestor contribuții naționale și redistribuirea bugetului UE-15 se prezentau astfel :

Contributori la bugetul comunitar (în procente):

Germania – 22%, Franța – 18%, Italia – 15%, Marea Britanie – 13%, Spania – 8%, Olanda – 6%, Belgia – 4% ; restul de 14% era repartizat între ceilalți 8 membri ai UE.

Principalii beneficiari de finanțări de la bugetul comunitar :

Spania – 22%, Franța – 16%, Germania – 16%, Italia – 11%, Marea Britanie – 8%, Grecia – 6%, Belgia – 3%, Olanda – 2% ; restul de 16% era repartizat între celelalte 7 state membre.

Diferența între cele două procente pentru fiecare țară arată care sunt principalii contributori neți : Germania, Marea Britanie, Italia, Olanda, Franța. În contextul șocului petrolier din anii '80, guvernul conservator britanic a decis să adopte o politică de restabilire a echilibrului bugetar prin reducerea contribuției sale la bugetul european. Pentru prima dată, un stat membru al Comunității Europene pune deschis în discuție principiul solidarității financiare și își calculează propria contribuție netă, iar premierul Margaret Thatcher lansa celebra frază : « *I want my money back!* », amenințând că dacă nu va obține satisfacție va paraliza funcționarea Comunității (la acea vreme domina regula votului cu unanimitate). Pentru a evita criza, Consiliul European de la Fontainebleau (1984) a acceptat ca o parte din cotizația britanică la bugetul comunitar să fie returnată – acest « cec britanic » fiind cunoscut sub denumirea de *rabat* (*rabais* – în franceză, *rebate* – în engleză). Principalii contributori la această restituție financiară erau atunci Franța și Germania. Dacă în 1984 PIB-ul britanic pe locuitor era de 85% din media comunitară, astăzi însă el este de 110%.

Finanțarea prin contribuții naționale din TVA și PIB constituie astăzi cele mai importante surse la rețeta bugetului comunitar. Contribuția PIB a reprezentat în anul 2005 peste 70% din totalul veniturilor la bugetul UE, se calculează astfel : în fiecare an se stabilesc rețetele de venituri și cheltuieli ale Uniunii, iar soldul rămas de acoperit după calcularea veniturilor din celelalte trei resurse (taxe vamale, prelevări agricole și TVA) se împarte între toate statele membre sub forma unui procent unic din PIB. Contribuțiile din PIB sunt înscrise în proiectele de bugete naționale votate de către parlamentele fiecărui stat membru și vărsate apoi de guverne la bugetul UE. De remarcat că, în ultimii ani, guvernele au supraestimat în mod constant vărsămintele pe care anunțau că le fac la bugetul comunitar, în timp ce Comisia Europeană a făcut eforturi pentru situarea cheltuielilor sub valoarea creditelor prevăzute, pentru a da imaginea unui bun gestionar al banului public. În aceste condiții, un procent mergând până la 10% din contribuțiile naționale alocate UE au fost returnate în fiecare an către bugetele naționale.

O altă precizare importantă se referă la faptul că, tot în ultimii ani, calculul contribuțiilor naționale la bugetul UE nu se mai face raportat la PIB ci la VNB (venitul național brut). Aceasta pentru că, în cazul economiilor foarte deschise, PIB și

VNB pot să difere sensibil (este, de exemplu, cazul Luxemburgului sau al Irlandei, al căror PIB/locuitor este net superior mediei comunitare, în timp ce VNB-ul se situează la nivelul mediei UE, ecartul fiind datorat veniturilor vărsate rezidenților din state non-comunitare).

Plafonul maxim al resurselor totale ale bugetului european a fost stabilit în 1988 (« Pachetul Delors I »), pentru a limita creșterea considerată excesivă a acestuia, fiind fixat la 1,27% din PIB, ceea ce corespunde unui nivel de 1,25% din VNB.